

Pryszczyca - FMD

Pryszczyca to choroba wirusowa - wirus wydalany jest przez zakażone zwierzę jeszcze przed wystąpieniem u niego objawów chorobowych. Zakażone i chore na pryszczycę zwierzęta wydalają wirus z wydychanym powietrzem, z ich wydzielinami oraz wydaliniami. Największa koncentracja wirusa znajduje się w płynie surowicznym i nabłonku pojawiających się pęcherzy. **Zwierzęta mogą być nosicielami wirusa nawet do trzech lat.**

Źródła zakażenia:

- zwierzęta chore lub po przechorowaniu,
- ślina, mleko i jego przetwory, kał, pasza, woda, żłoby, podłogi, pastwiska, skóra, wełna, ręce i odzież obsługi,
- mięso i jego przetwory,
- nasienie i zarodki,
- środki transportu, gryzonie, ptaki, owady,
- odpadki kuchenne.

ochrona zwierząt przed chorobą:

W celu ochrony stada przez wniknięciem wirusa pryszczycy należy pamiętać, żeby zwierzęta wprowadzane do niego pochodziły z wiadomego źródła i były zaopatrzone w świadectwo zdrowia potwierdzające ich pochodzenie i status zdrowotny.

Objawy i przebieg choroby oraz diagnostyka różnicowa

Objawy pryszczycy:

- okres inkubacji: bydło i świnie - do 14 dni (najczęściej od 3 do 8 dni), owce i kozy - do 21 dni,
- pęcherzyki, pęcherze i bąble występujące na w jamie gębowej, na wargach, języku, w okolicy otworów nosowych oraz na wymieniu, strzykach, w szparze międzyracicowej i na koronkach racic, po ich pęknięciu - nadżerki,
- temperatura ciała podwyższona o 1,5 - 2,5°C,
- apatia,
- obfite ślinienie,
- spadek mleczności aż do całkowitego zaniku,

- utrudnione przeżuwanie i utrata łaknienia,
- otwieranie jamy ustnej z charakterystycznym cmokaniem,
- kulawizna jednocześnie na wiele kończyn, sztywny chód,
- wśród dorosłych zwierząt śmiertelność jest niewielka,
- zwierzęta młode (cielęta, prosięta, jagnięta) są bardzo wrażliwe i często padają z powodu zapalenia mięśnia sercowego bez innych oznak choroby.

Przebieg choroby:

Bydło - przebieg choroby jest gwałtowny. Zakażenie szerzy się błyskawicznie i w ciągu 24-48 h w gospodarstwie mogą chorować wszystkie zwierzęta. Padnięcia dotyczą przede wszystkim młodych zwierząt i są najczęściej spowodowane wtórną infekcją bakteryjną.

Świnie - choroba rozprzestrzenia się błyskawicznie. U zwierząt obserwuje się trudności ze wstawaniem, występuje wysoka śmiertelność prosiąt ssących. Świnie stojące opierają się bardzo ostrożnie na racicach.

Owce i kozy - rozprzestrzenienie choroby w stadzie jest mniej gwałtowne niż u świń i bydła. Choroba przebiega łagodnie bez wyraźnie zaznaczonych objawów ogólnych i klinicznych. U owiec objawem, który powinien nasuwać podejrzenie pryszczycy jest nagłe wystąpienie kulawizn u znacznego odsetka zwierząt oraz wysoki wskaźnik jagniąt padłych w okresie wykotów.

Zmiany anatomopatologiczne

- zmiany na skórze i błonach śluzowych - pęcherze i nadżerki mogą występować w krtani, oskrzelach, przełyku, żołądku i jelitach, u przeżuwaczy w przedżołądkach, zwłaszcza na fałdach żwacza,
- u młodych zwierząt - powiększenie i zwyrodnienie mięśnia sercowego, w sercu obserwuje się naprzemienne występowanie jaśniejszych i ciemniejszych pól (serce tygrysie).

Diagnostyka różnicowa:

Bydło

- choroba błon śluzowych - biegunka, wrzody wielokształtne, nieregularne (przy pryszczycy - zaokrąglone), niewielka zaraźliwość,
- choroba niebieskiego języka - zmiany, a następnie wrzody w pysku i na kończynach, owrzodzenie opuszki zębowej i niekiedy końca języka, ronienia, temperatura do 42°C,
- głowica bydła - temperatura powyżej 41,5°C, owrzodzenia w całej jamie ustnej, śluzowo - ropny wyciek z nozdrzy, uogólnione

powiększenie węzłów chłonnych, obustronne zapalenie rogówki, chorują pojedyncze zwierzęta,

- grudkowe zapalenie jamy ustnej - grudki na wargach, zmiany martwicowo - wrzodziejące pierścieniowe na języku, pod językiem i na dziąsłach, na ogół chorują zwierzęta poniżej 4 tygodnia życia, czasami do 6 miesiąca życia,
- pęcherzykowe zapalenie jamy ustnej - pęcherzyki, a następnie wrzody na błonie śluzowej jamy ustnej, koronice i w szparze międzyrączkowej, chorują również koniowate,
- pomór bydła - owrzodzenia na błonie śluzowej jamy ustnej, biegunka, odwodnienie, potem zaparcia, bardzo duża zaraźliwość, śmierć w ciągu 7-12 dni,
- zakaźne zapalenie nosa i tchawicy - owrzodzenie na pysku i języku, zmiany chorobowe obejmują również gardło i tchawicę, ropa na krawędziach nozdrzy.

Świnie

- nekrobaculoza (choroba cementowa) - występuje u zwierząt utrzymywanych w złych warunkach higienicznych, zmiany głównie na kończynach, rumień, następnie wrzody także na podszwie, poduszeczce podszwowej i stawach paliczków,
- oparzenia spowodowane przez substancje żrące - wrzody powierzchniowe podszwy, czarne tkanki,
- uczulenie spowodowane substancjami światłoczułymi pobieranymi z pokarmem - pęcherzyki, a następnie wrzody powierzchniowe na ryku, uogólniony rumień,
- choroba pęcherzykowa świń - niższa zaraźliwość, padnięcia głównie wśród osobników dorosłych i tuczników,
- pęcherzykowe zapalenie jamy ustnej - chorują także koniowate.

Owce i kozy

- niesztowica - liczne pęcherze na języku, pęcherze wypukłe, krosty owrzodzone w centrum, chorują młode owce rzeźne i owce karmiące,
- nekrobaculoza - głębokie wrzody w pysku, intensywny ślinotok,
- kulawka - zmiany ograniczone wyłącznie do kończyn, gnilny zapach, rany ziarninujące i nadkażone na koronice rączki lub w szparze międzyrączkowej,
- choroba niebieskiego języka - obrzęk warg, powiek i małżowin usznych, • silne zaczerwienienie błony śluzowej policzków i jamy nosowej, drobne wybroczyny pod śluzówką jamy ustnej i nosowej,

- owrzodzenie warg, opuszki zębowej oraz w niektórych przypadkach języka, przekrwiony, obrzękły, siny i wystający z jamy ustnej język,
- pomór małych przeżuwaczy - rozległe owrzodzenia pyska, biegunka, zapalenie płuc, wysoka śmiertelność
  - ospa owiec - duże grudki w pysku i innych częściach ciała, wyciek z nosa, ślinotok, gorączka.

Monitoring

W Polsce w populacji bydła i świń prowadzony jest monitoring bierny oraz czynny.

Monitoring bierny - zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt podejrzenie wystąpienia FMD musi być zgłoszone do powiatowego lekarza weterynarii, który podejmuje odpowiednie działania mające potwierdzić lub wykluczyć chorobę.

Monitoring czynny - polega na badaniu odpowiedniej liczby próbek od zwierząt określonego gatunku na obszarze każdego powiatu (w Polsce badaniu podlega 10 sztuk bydła albo świń/powiat/rok)

Zwalczanie:

Choroba podlega w Polsce obowiązkowi zwalczania. Zwalczenie FMD w stadzie odbywa się poprzez zabicie zwierząt w ognisku choroby i utylizację ich zwłok. Za zwierzęta zabite przysługuje odszkodowanie z budżetu państwa.

Opracowano na podstawie danych zawartych na stronie GIW.